

miatt odakerültek mint elitáltak. Emlékszem egy fiatalemberen gégerákműtétet hajtottak végre, aki még ma is él.

A munka nagyon nehéz volt. Napi 10-12 órát dolgoztatták a politikai foglyokat. A kosztról jobb nem beszélni, sokat éheztek. Volt rá eset, hogy a disznók moslékával álmodtak, szedték ki belőle a pityókat. „Biztos vagyok benne – emlékezett Vórszák János –, hogy a mi kutyánk rá sem nézett volna, arra moscsok ételre, de még a disznó sem. Ettől függetlenül az asztalosmunkát nagyon megszerettem, s végül is ezt választottam mint felső iskolai tanulmányomat, szép dolognak tartottam mindig, hobbiként ma is azt művelem. Szigorúan bántak velünk a bütorgyárban, de attól mégis minden március 15-ét és október 23-át megünnepeztük. Engem bütorkiadásoknál foglalkoztattak. Volt idő, hogy egy helyen dolgoztam három volt tanárukkal és egy diáktársammal. Parcel tanár úr volt a főszervező, nagy- nagy titokban persze. Nekem mindig Puskás tanár úr mondta: itt és ebben az időben egy kis verset fogunk mondani, egy-két dalt énekelünk, de azt is csendben. Egyszer megjártam, mert elkaptak, amikor odasúgtam az egyik társunknak, hogy mikor és hol találkozunk. Kihallgattak mindkettőnket. Engem öt napra magánzárkába csuktak, egy liter vizet és két napra egy darabocskány kenyert adtak. Nem volt a legkellemesebb dolog.”

Vórszák János szabadulása után, 1962-ben egy ideig nem kapott állami munkahelyen munkát. A személyzetisek szóba sem álltak vele. Végül is Taplocán, a kollektív mezőgazdaságban, az akkori elnök munkát adott és elég tisztességes bért is. Hiába kérvényezte, nem engedték, hogy folytassa a tizenegyedikes osztályt és leérettségizzen. Mikor szabadon engedték, azt mondták, hogy felmentették mindenféle vád alól.

„Munkát tehát nem kaptam, az iskolába sem engedtek be. Mivel sehogy sem jutottam eredményre, elhatároztam hogy levelet írok Gheorghiu Dej-nek, a pártfőtitkárnak. Eltelt egy hét, két hét és egyszer csak jön az iskolai gondnok, hogy siessék, mert valaki Bukarestből keres: menjek iratkozzak be az iskolába. Így történt és nagyon jó eredménnyel le is érettségiztem. Úgy gondoltam, hogy ha az érettségi ilyen jól sikerült, akkor jó lenne főiskolára menni. Elhazudtam, hogy büntetve voltam. Ajánlásom se volt. Úgy gondoltam, ezzel nem követtem el semmi rosszat, mert azt mondták amikor elhagytam a börtönt, hogy minden jogomat visszakaptam. A felvételi vizsgám jól sikerült, faipari mérnöki szakon folytathattam tanulmányaimat a Cenk alatti városban, Brassóban. Ott aztán jól tanultam, mert az első félévben egyedül voltam az az egész évfolyamon, aki mindenből letette a vizsgát. Felfigyeltek rám, csoportfelelős lettem. Gondoltam, elmondom az igazat a dékánnak, akit minden diák nagyon szeretett. Tudtam, egy-két besúgó is lehet a társaim között. Elmentem hát hozzá és elkezdtem neki mondania bűnömet: csaltam a beiratkozásnál. Egy ideig hallgatta, majd elmosolyodott és azt mondta, ő ezt már rég tudta és megígérte, semmi bántódásom nem esik, csak tanuljak nyugodtan tovább.

Az egyetem elvégzése után a városgazdálkodási vállalathoz kerültem, később mint faipari mérnök dolgoztam nyugdíjazásomig.

*

2006. október 23-án Csíkszeredában az '56-os szoboravatást követő ünnepségen dr. Szabó Béla csíkszeredai főkonzul számos székelyföldi forradalmárnak, illetve utódjainak átnyújtotta „A SZABAD-SÁG HŐSE” emlékérmét. Azoknak – amint azt az oklevél is tanúsítja –, akik 1956 októberében, majd a megtorlás sötét korszakában a szabadság, az emberi méltóság és a nemzeti összefogás melletti kiállással példát adtak hazaszeretetükből. A kitüntetettek között volt Vórszák János nyugalmazott faipari mérnök is.

Vezető tanár: *Mirk László*

Fülöp Loránd

Felhasznált irodalom: Vórszák János: Akkor féltek a hatalmasak. Székelyföld. Kulturális folyóirat 2006 október. 277–290. old.

Ferencz Béla Ervin meghurcoltatása

Ferencz Béla-Ervin ferences szerzetes elmondása szerint 1956-ban és az azt követő években Erdélyben talán nagyobb volt a megtorlás, mint Magyarországon. Ő ugyan túlélte a kínzásokat, de azok mély nyomot hagytak testében, lelkében. Ennek ellenére mégsem tört meg, idős korában is vidám, sőt ma is gyakran „száguldozik” autójával. Így érthető, hogy a fiatalok, akik nagyon tisztelik, becsülik, „Turbó atyának” szólítják egymás között.

Gyergyószárhegyen született 1920. május 10-én. Érettségi után megkezdte a noviciátust Medgyesen. 1939-ben ideiglenes, 1942-ben örök hűséget fogadott, mint ferences szerzetes. 1950-ben Fogarason volt plébános. Alig két évvel később, amikor felozlatták a szerzetesrendeket, a Mária Rodnához tartozó Lippán maradt, mint harangozó, sekrestyés, kántor és főesperes-helyettesítő. Itt látogatta meg Szoboszlay Aladár, az aradi minorita rendház főnöke, aki a későbbiekben névadója lett az elhíresült koncepciók pernek. Egy keresztény-szociális ideológián álló szervezet alapszabályát dolgozta ki, amit egy aradi román ügyvéd, Fantinaru Alexandru foglalt jogi formába. Többpártrendszert akartak, Dunai Conföderatiós állam megalakítását, Keresztény Demokrata Párt létrehozását, szabad választásokat, az alapvető emberi jogok tiszteletben tartását, jogegyenlőséget a többségi románssággal. Szoboszlay lippai látogatásain Ervin atyának, gyóntatójának is elmondta terveit, a szervezkedés mikéntjét és hogyanját.

A titkos társaságnak egyetlen öreg pisztolya és egy 1948-ból visszamaradt ágyúgolyója volt. Ez a két „fegyver” elég volt ahhoz, hogy a vádlottak közül tizenegyet, köztük két papot, halálra ítéljenek és ki is végezzenek. Az ügyész eredetileg Ervin atyára is halálbüntetést kért, de ezt a bíróság életfogytiglani kényszermunkára változtatta.

1957. december 4-én tartóztatták le, mint a Szoboszlay-féle államellenes összeesküvés tagját. A helyi securitate börtönébe vitték, majd pár nap múlva a temesvári securitate pincéje lett a lakhelye. Itt néhány napig teljesen sötétben volt. A vizsgálati fogság kilenc hónapig tartott. A későbbiekben megfogalmazott vád az ország rendének megdöntésére való szervezkedés volt.

Ervin atyát a 17-es számú pincecellában tartották, ott fagyoskodott, s próbált a kitört ablakon bejövő szél ellen védekezni. 1957. december 8-án belöktek hozzá egy fiút, aki egy szál ingben didergett. Kedves fiú volt, de azért Ervin atya elővigyázatosságból semmit sem árult el magáról. Legnagyobb meglepetésére azonban a fiú minden kihallgatása után valami hirt viit társairól, s így önkéntelenül is elárulta, hogy ő is benne van a szervezetben. A fiút a 11-es szobába vitték kihallgatásra, Ervin atyát a 9-esbe. Hét vagy nyolc hónap elteltével váratlanul Ervin atyát is a 11-es kihallgató szobába, Schnellbach ezredes elé vezették, aki olyan kérdéseket tett fel neki, amiket csakis a fiútól tudhatott. Miután vége volt a kihallgatásnak, Ervin atya nekiesett a fiúnak, és ha ki nem veszik az örök a kezéből, megfojtotta volna. Nagyon szörnyű emlék!

Legkínosabb percei azok voltak, amikor neki kellett volna bizonyítania, hogy Márton Áron püspök is benne van a titkos földalatti szervezkedésben. A falon keresztül a püspök hangját magnóról továbbították, így próbálták elhitetni vele, hogy a fal túlsó oldalán ő beszél. Mindenáron bizonyítani akarták, hogy Márton Áron püspök fontos láncszeme volt a feltételezett összeesküvésnek. Elérkezett a tárgyalás, de Márton Áron nem volt jelen. A per vádlottjait ez nagyon megnyugtatta. Ervin atyának kellett volna bizonyítania azt a hazugságot, hogy a tervezett bukaresti forradalmat össze akarták hangolni az 1956-os magyar forradalommal. Külön felkészítették erre a vallomásra: dicsérték, nagy tekintélynek tartották, hogy minél nagyobb súlyt adjanak a várható vallomásnak. Ervin atya az utolsó pillanatig abban a hitben tartotta vallatóit, hogy céljuk, és szándékuk szerint fog vallomást tenni. A bíróság előtt azonban váratlanul „nem”-et mondott, és ezzel óriási felháborodást váltott ki. Ezért még három hónapig Temesváron tartották a „secun” egyes-egyedül az alagsor zárkáiban. Ezekre a hónapokra nem igen emlékszik, mert a vallatások, kínzások miatt jó időre cserben hagyta az emlékezete.

1958 novemberében került a galaci börtönbe. Szörnyű körülmények között raboskodott. Az árpakásán és káposztán kívül puliszkát és naponta nyolc deka kenyeret kaptak két álló esztendeig. A külvilággal nem volt semmi kapcsolatuk. Az orvosi ellátás ismeretlen fogalom volt. Ervin atya is súlyos dizen-tériába esett, cellatársai már halálát várták. Egy cellában volt Karácsony István aradi minoritával, továbbá Müller Jenővel, aki temesvári egyházmegyes plébános volt, Ráduly Gézával, Dénes Dáviddal és gróf Kun Zsigmond ludovikás főhadnaggyal. Ők mondták el fölötté nap mind nap a haldoklók imáját.

„Imádkoztunk és nyelveket tanultunk. Én súlyos betegen gyötrődtem, orvosságról szó sem lehetett. Volt egy jóindulatú örünk, aki egyszer észrevétlenül ledobott hozzánk egy marék gyógyszert. Társaim az orvosságot szájamba töltötték, és én felépültem.”

1959. szeptember 1-re vitték Aradra. A börtönévek annyira megviselték, hogy amikor a rabszállítóban ült, agyon akarta ütni az őrmestert és a sofört. Gondolta, átszökik a határon. Hála a Jó Istennek, nem tette meg! Aradon nem bántották fizikailag. Elég volt a pszichikai bántalmazás, hogy megbolonduljon. Ezért minden nap 300–400-szor végigyalogolt mezítláb a vaságyon, hogy a talpát erősítse, verte a fejét a falba és a vaságyba, hokszolta a vaságyat, hogy a fájdalomkat el tudja viselni. A haja akkor hullott el teljesen.

1958-tól 1963-ig öt helyen is raboskodott: Bukarestben, Jilaván, Botosaniban, Szamosújváron, majd betegen, legyengülve a Duna-deltában dolgoztatták. Amikor kivitték munkára a Duna mocsaraihoz, annyira gyenge volt, hogy még a kapát sem bírta fölemelni. Kovács Béla gyulafehérvári ordinárius segítette sokáig, mivel ő meg volt edződve a hatévi börtönmunkától. Ő végezte Ervin atya helyett a számára kiosztott munkát is. Valamikor szülőfalujukban szomszédok voltak, sőt rokonok is, de később ádáz ellenfelek lettek. S ime! Ilyen az isteni gondviselés, az ellenségeket is egymás segítőjévé teszi!

1964. augusztus 2-án a Piatra Fraecăței-i táborból amnesztiával szabadult. Akkor még nem tudhatta, hogy a Szoboszlay-perben tizenegy halálos ítéletet hoztak. 1958 szeptember elején végre is hajtották. A per többi tagját összesen 1300 évi börtönbüntetéssel sújtották.

Ma sokan tudják szerzte a világon, hogy Főtisztelendő Ferencz Béla- Ervin ferencrendi szerzetes papot 1958-ban hitéhez, magyarságához, a rábizott hűvekhez való rendíthetetlen hűségéért ítélték börtönbüntetésre. Még ma is köztünk él szerényen, félrehúzódva egy erdélyi falucska plébániáján, Gyergyószárhegyen. 2006. október 23-án Csíkszeredában az 56-os szabadságszobor avatási ünnepsége után Dr. Szabó Béla, csíkszeredai főkonzul, P. Ferencz Béla-Ervin ferencrendi szerzetesnek ünnepélyes keretek között átnyújtotta a Magyar Köztársaság Érdemrendjének arany fokozatát, Magyarország egyik legnagyobb elismerését. Megérdemelte. Hála Istennek, hogy a ferences atya megérhette ezt, amely az egész magyarság megbecsülését is jelentette egykori tetteiért, hűségéért.

Vezető tanár: *Mirk László*

Portik Szabó Izabella

Bibliográfia: *Hetényi Varga Károly: Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában Székelyföld. Magyar Katolikus Vallási Lexikon. Bp. 1997. 634. old.*

Stettner László emlékezete

2002. október 23-án a Lánycsöki Általános Iskola alsó tagozatos nevelői, Farkasné Bóviz Ágnes vezetésével kiállítás rendeztek a lánycsöki Népházban-kultúrházban, és emlékbeszédet tartottak Stettner László tanár életútjáról, aki 1956-ban Lánycsökon a forradalmi tanács elnöke volt.

Az ünnepségre meghívták a tanár gyermekeit. Minden osztályból néhány tanuló és a tantestület tagjai elmentek a lánycsöki temetőbe és megkoszorúzták Stettner László tanár sírját.

1956 októberében csak néhány napig tartott a forradalom. 1956-ban már tizenegy éve béke volt, de valami vihar előtti csend honolt az országban. Budapesten és néhány vidéki városban készült valami. A ti szüleitek még nem éltek akkor, de nagyszüleitek és dédszüleitek már felnőttek vagy iskolások voltak. Az ő történelemlévkönyvük másként írta le 1956 októberének napjait.

Élt egy tanár Lánycsökon, ebben a Baranya megyei faluban, akit ma is szeretnénk megkérdezni:

– Tanár úr kérem, hogy is volt?

– Csukjátok be a könyvet és elmesélem hogyan történtek azoknak a napoknak az eseményei.

Mert más a könyv – és más az élmény. Az átéljt jó és rossz, a látott szép és csúnya, a lélekké markoló, a miérre választ nem adó tapasztalás.

Az ezeréves Magyarországnak, a magyar történelemnek ez az ünnepe van időben hozzánk a legközelebb. 50 éves, aki azon a napon született. Iskolás vagy felnőtt gyerekei vannak. Dolgozhat irodában vagy gyárban, vezethet traktort vagy autót, lehet szakmunkás vagy gyárigazgató – de lehet sajnos munkanélküli is. Tehát közöttünk él.

Aki azon a napon az újért, a változásért szót emelt, harcolt, értünk küzdött, szóval vagy tettekkel – már nem biztos, hogy köztünk él. Hiszen 1956-ban már felnőtt ember volt. De akkor fiatal volt és bátor, őszinte, azt tette és mondta, amit gondolt.

Iskolánkban dolgozott és a tanítványokért élt 1948-tól 1971-ig Stettner László tanár úr. Földrajzot és történelmet tanított. 1911. február 16-án született Pélmónostoron. Ez a helység a háború előtt Magyarországhoz tartozott. Laci bácsi édesapja Frigyes főherceg uradalmának – a mai Sátorhely és környéké-